

Majdnem szószerint közöltem e kitünő tervezetet, még pedig leginkább azért, mert majdnem szószerint alkalmazható a mi viszonyainkra. Az egyetemi tanítás szabadságát csak igen kis mértékben korlátozza, a tanárok speciális tudományos foglalkozásából eredő előadásokra egyenesen ráutal; de a fősúlyt azokra a rendszeres előadási cursusokra helyezi, melyek a hallgató alapos kiképzésének legfontosabb elemei. — Nem kevésbé megcsívelésre méltók a tervezetnek azon részei, a melyek az egyetemi tanulmányoknak a középiskolai tanítással való összefüggésére vonatkoznak. Nem kívánnak és nem is tartanak olyan előadásokat, melyek magát a középiskolában tárgyalandó anyagot ölelnék fel, de igenis ajánlják, hogy a jelölt két semesteren át is hallgasson olyan előadásokat, melyek az *elemi mennyiségtan egyes részeit magasabb szempontból tárgyalják* és különösen ajánlják, hogy a szorosabb értelemben vett matematikai tananyag mellett a matematika *alkalmazásának* köréből is több tárgyat hallgasson a jelölt, mert ezzel a középiskolai tanításba több életet önthet, tanítványaiiban nagyobb érdeklődést keltethet. Azt mondhatnók, hogy e tervezet legfőbb célja a hallgatók *rendszeres* előkészítése arra, hogy ne csak a szorosabb értelemben vett matematikai anyag tanításánál meríthessenek a *bőviből*, hanem a *gyakorlati alkalmazásoknak* is bőviben legyenek.

BEKE MANÓ.

A NÉMET NYELV AZ UTASÍTÁSOKBAN.

Válasz Waldapfel János megjegyzéseire.*

Senki nálam őszintébb megalégedéssel nem fogadta Waldapfel János megjegyzéseit az Utasítások német nyelvi részére. Mert senki nálam jobban nem becsüli a gymnasiumi Utasítások első kiadását, a magyar pädagogiai irodalom e legremekebb alkotását, és mert senki nálam jobban nem kívánhatja, hogy a Waldapfeltől adott magyarázat találó legyen.

Ha a gymnasiumi Utasítások valóban az *írók megértését* tűznék célul, és nem a beszédet, hányszor hivatkozhattam volna reájuk, mint első rangú tekintélyre. De nem tehettem. Bár minden kínálkozó alkalmal felszólaltam ép ezen cél mellett, nem idézhettem az Utasításokat, sem az Általánosakat, sem a Részleteseket. Mert bárminő összefüggésben, bármily utó- vagy mellékmondatlal fűzzük is egybe, az ily kifejezések «gyakorlati cél», «a gyakorlati elbánás ügyessége»,

* I. 1895. évf., 641. l.

«a nyelvnek czélszerű begyakorlása», «a nyelvtanulás gyakorlati fontossága», mindenütt és mindenkinél a *beszédet* jelentik és nem az írók megértését.

Ha magam elismerem, hogy Waldapfel értelmezése feltétlenül helyes, nem hiszem, hogy eddigelé valaki így értelmezte volna a *gyakorlatban*.

Bármerre nézzek is, akár az utolsó 30 év pædagogiai irodalmára, mely a nyelvtanításra vonatkozó munkálatokban oly gazdag, akár hivatalos és nem hivatalos tanügyi közvéleményünk nyilatkozataira, mindenütt azt látom, hogy a gymnasiumi német tanítástól gyakorlati célzt követelnek, de nem az írók megértése, hanem a beszédbeli ügyesség értelmében.

Ha belátom, hogy az Általános Utasítások nem ezt követelik, a mint Waldapfel magyarázza, mégis azt kell kérdeznem, miért nem akadt senki, a ki e cél mellett kardoskodva, az Utasítások szóban forgó passusaira hivatkozott volna?

Ha Waldapfel János magyarázatát teljességében elfogadom is, és ha a magam részéről az Általános Utasítások általa kifejtett szándékát igaznak tartom is, kénytelen vagyok mégis megmaradni annyiban állításom mellett, hogy az inkriminált mondatok nem fejezik ki *világosan* a szerzőjük gondolta célzt. Az, hogy «a főiskolára készülő ifjú e nyelv révén juthat legkönnyebben s legközelebb egy gazdag tudományos irodalom forrásaihoz» szerintem nem jelenti okvetlenül azt, hogy az előző mondatban foglalt «gyakorlati fontossága és haszna» csupán a *megértésre* vonatkozik. Manapság, midőn a pædagogiai vélemények alaphangja a *beszéd*, sokan, talán kevés kivétellel mindenki, a német tudományos irodalomhoz való eljutás eszközéül, az idézett két mondat összefüggése alapján, hajlandóbbá lesz a *beszédet* tartani és nem a *puszta megértést*. A hogy a dolgok ma állanak, veszedelmet látok abban, hogy az Általános Utasítások oly közkeletű jelszavakkal élnek, mint «gyakorlati fontosság» meg «haszon», bár olyan értelemben élnek is velük, a mely jóformán ellenkezik a rendessel. A közvetlenül következő mondat: «Ez élő nyelv tanításának egyik főfeladata azért a nyelvnek czélszerű begyakorlása». Nem hiszem, hogy ilyen összefüggésben valaki az *írók megértését* olvasná ki belőle. Úgy hiszem, az általános Utasítások e helye legalább is némi változtatásra szorul, hogy mindenki előtt világosan azt jelentse, a mit szerzőjük és Waldapfel János is rajta értenek. Azt különben Waldapfel is elismeri, hogy értelmezése alapján az Általános Utasítások ellentmondásba kerültek a Részletesekkel. Ha tehát amaz fentartja régi célját, stílárius módosításokkal el kellene oszlatni a félreértést.

Ismétlem, senkisem örülne jobban nálam, ha a «gyakorlati fontosság és haszon» az idegen nyelvek tanításánál az írók megértését jelenti.

Ezt tartom a középiskola egyetlen elérhető, méltó és gyakorlati haszonnal bíró céljának.

A másik mondatra nézve, melyet az Általános Utasításokból ismeretesebben idéztem, csak ugyanazt állíthatom. «A nyelvvel való gyakorlati elbánás ügyessége» mindaddig a beszélő képességgel jelenti, míg napjaink pædagogiai felfogása gyökerestül át nem alakul. Az a kifejezés megtartja é jelentését az utómondattal egyetemben is. A mitől a tanárnak tartózkodnia kell, a mit kerülnie kell, az nem egyéb, mint a mit minden észszerű tanítástan szabályul mond. Ez nem változtatja meg az előmondat értelmét annyira, hogy «a gyakorlati elbánás ügyessége» pusztán az írók megértését jelentse. Bármilyen legyen is a nyelvtanítás célja, az utómondat megállhatna helyén. Sajnálattal ismétlem, hogy tudtommal nem igen akadna magyar tanár, a ki azon a kifejezésen azt értené, a mit Waldapfel, hogy t. i. «a tanár az irodalmi műveket olvasni és megérteni tanítson». Midőn néhány hónappal ezelőtt a bécsi reáliskolai tanáregyesületben szórul-szóra azt mondtam, a mit itt Waldapfel, a jelenlevő tagok közül csak a nem-nyelvészek akarták elfogadni. Nyelvészek, igazgatók és főigazgatók, meg a jelen volt közoktatásügyi miniszteri tanácsos, «gyakorlati» czélnek egyesegyedül a *beszédet* akarta elfogadni. Legyen szabad reménylenünk (Waldapfel bizonyára velem tart), hogy ez a felfogás meg fog változni. De nagyon szükségesnek tartanám ehhez, hogy az Általános Utasítások, melyhez a magyar tanárság jó része valóban azzal az óvó tisztelettel tekint fel, melyet számára Waldapfel joggal követel, hogy ezek az Utasítások a bennök contemplált czélt határozottabban és nyiltabban fejezzék ki. Egész középiskolai oktatásunk javára válnék ez. Nem ámitánók minmagunkat tovább is azzal a reménnyel, hogy *beszédre* taníthatunk, nem fordítanók az iskola drága idejét egy elérhetetlen célra, és nem hanyagolnók el azt az elérhető és fontosabbat, melyet az Általános Utasítások méltán minden más fölé helyeznek.

BARTOS FÜLÖP.

IRODALOM.

Guttenberg Pál: Iskolai képek a jövő századból. Nyolcz képpel. Budapest, 1895. Lampel R. 8°, 48 l. Ára 30 kr.

Ezen a nem nagyon találó czímen a nyár közepén egy három füvetke jelent meg, mely a tüzetes megbeszélést sokkal inkább megérdemli, mint sok vaskos könyv, mert életbevágó kérdéseket vet felszínre és nagyérdékűen fejtegeti. A kissé regényes czím azért nem találó, mert a füzetben élénk tárt hat vonzó és tanulságos iskolai kép nem a jövő századból van véve, hanem valósággal megtörtént, de sajnos, hogy nagyobb